Монастирські та архієрейські адвокати (стряпчі)

XVII – XVIII ст.

Починаючи з XVII століття, поняття «стряпчий» на перших порах означало чин деяких службових осіб, що виконували різноманітні господарські обов'язки при російському царському дворі. Вже у XVIII ст. це був урядовець при губернських прокурорах, що здійснював судовий нагляд у повітах Росії. З XIX ст. це була особа, допущена до адвокатської практики в комерційних судах.

XVIII ст. в історії Української Православної Церкви позначене, з одного боку, значним розквітом економічної діяльності монастирів, а з іншого — наступом російської імперської влади на церковну самобутність України. З метою підтоювання своїх прав українські ієрархи та настоятелі монастирів утримували спеціальних уповноважених осіб, якими були, насамперед, архієрейські та монастирські адвокати (стряпчі). Водночас особливу категорію стряпчих становили монастирські і архієрейські стряпчі.

Архієрейські адвокати (стряпчі) мали значні повноваження. Передусім вони представляли інтереси своєї єпархії в Москві і Петербурзі, перебуваючи на цей час у спеціально влаштованих столичних архієрейських подвор'ях.

Необхідність утримувати стряпчих вимагав указ Синоду від 5 березня 1722 р., який диктував кожному архієрею мати в Санкт-Петербурзі при Синоді таку особу «для приема указов и скорой их роздачи по епархиям». Архієрейські адвокати мали значні повноваження. Передусім вони представляли інтереси своєї єпархії в Москві і Санкт-Петербурзі, перебуваючи на цей час у спеціально влаштованих столичних архієрейських подвор'ях, і крім синодальної кореспонденції принагідно виконували в столичних містах різноманітні доручення своїх преосвященних. Крім цих доручень, коло обов'язків архієрейських стряпчих було достатньо широке і включало різні сфери: службово-посадову, фінансову і господарчу. Як свідчать документи, в Україні постійні столичні стряпчі були лише у київських архієреїв.

Монастирських адвокатів (стряпчих) постійно утримувати могли лише найбагатші і найавторитетніші монастирі. Для настоятелів обителей, які володіли значними маєтками, необхідність мати стряпчих часто диктувалася земельними суперечками з іншими монастирями чи приватними особами. Чимало подібних функцій входило у послух монастирських стряпчих Києво-Печерської лаври, що засвідчують матеріали архівного фонду обителі. Передусім це було пов'язано з особливим статусом цієї обителі як ставропігійної, тобто підпорядкованої вищій церковній владі — до 1686 р.— Константинопольському патріарху, з 1688 р. до 1720 р. — Московському, з 1721 р. до 1786 — Синоду. З цим було пов'язане і монопольне право Києво-Печерської лаври на друк і продаж книг в Києві та Україні.

Лаврськими стряпчими були переважно високоосвічені особи з вихованців Києво-Могилянської академії, які складали еліту монастирської братії і творили в обителі особливе інтелектуальне середовище. Відправлення стряпчих для перебування у столичних містах Російської імперії було традиційним для Лаври. Перебуваючи в таких тривалих службових відрядженнях, вони систематично повідомляли керівництво монастиря про хід вирішення монастирських справ і обстановку при царському дворі.

До обов'язків лаврських стряпчих входило також вручення книжкових подарунків. Вручення книг впливовим особам було для Лаври головним засобом завоювати їх прихильність і підтримку при вирішенні важливих питань її діяльності.

Функції монастирських стряпчих Києво-Печерської лаври були надзвичайно відповідальними і почесними. Їм доводилося відстоювати права обителі у різних сферах — фінансовій, юридичній і господарчій. Особливо вагомим було збереження монополії на друкарство в Києві. Уміле і професійне виконання монастирськими стряпчими своїх обов'язків та заведене при цьому коло впливових знайомств забезпечило їм швидке церковно-адміністративне зростання.

Церковні адвокати, які досягли архієрейського сану

Варлаам Ясинський
митрополит Київський, Галицький та всієї Малої Росії (1690-1707 рр.)

Йосаф Кроковський
митрополит Київський, Галицький та всієї Малої Росії (1708-1712 рр.)

Стефан Яворський
митрополит Рязанський і Муромський (1700-1722 рр.)

Іоан Максимович
архієпископ Чернігівський і Новгород-Сіверськмй (1711-1715 рр.)

Варлаам Косовський
єпископ Іркутський і Нерчинський (1706-1714 рр.), Тверський і Кашинський (1714-1720 рр.), митрополит Смоленський і Дорогобузький (1720-1721 рр.)

Феодосій Углицький
архієпископ Чернігівський і Новгород-Сіверський (1692-1696 рр.)

Лука Конашевич
єпископ Великоустюзький і Топезький (1737-1738 рр.), Казанський і Свіязький (1738-1755 рр.), Бєлгородський і Обоянський (1755-1758 рр.)

Амвросій Дубневич
архієпископ Чернігівський і Новгород-Сіверський (1742-1750 рр.)

Іларіон Кондратковський
єпископ Переяславський і Бориспільський (1776-1785 рр.), архієпископ Новгород-Сіверський і Глухівський (1785-1797 рр.), Мстиславський, Оршанський і Могильовський (1797 р.)

Агтей Колосовський
єпископ Бєлгородський і Обоянський (1773-1792 рр.)

Сильвестр Кулябка
єпископ Костромський і Галицький (1745-1750 рр.), архієпископ Санкт-Петербурзький і Шліссельбурзький (1750-1761 рр.)

Паісій (Печерник)

рр. н. і см. не встан., – намісник Києво-Печерської лаври

На початку березня 1680 р. як бікюстиель Ближніх печер разом з соборними старцями Лаври – намісником Варлаамом Ясинським і писарем Іоаном Армашенком клопотався в столиці про надання Лаврі у власність одного з монастирів Орловської єпархії: Брянського Свенського або Трубчевського Чолмського, як необхідного притулку для печерських чернців на випадок російсько-турецьких воєн, про підтвердження маєткових прав Лаври і Троїцького больничного монастиря та інші справи.

Аггей (Колосовський Антоній)

1738 р. – 24 жовтня 1792 р., – проповідник, законовчитель Санкт-Петербурзького морського шляхетного корпусу, єпископ Бєлгородський і Обоянський

Народився у козацькій сім'ї в містечку Бішнків Полтавського полку. Освіту здобув у Київській академії, звідки з філософського класу поступив у Києво-Печерську лавру на послушеніо. В квітня 1759 р. Антоній прийняв чернечий постриг під іменем Аггея, представивши сідництво про навчання в Академії і прийнятя указної присяги. Виконував обов'язки коректора Лаврської друкарні, а також проповідника. Певний час Колосовський виконував також обов'язки лаврського адвоката в Санкт-Петербурзі. В грудні 1768 р. Духовний собор Лаври, оцінюючи заслуги Аггея, увів його до складу лаврських соборних старців. Указом Синоду від 14 травня 1769 р. Колосовського викликали до Санкт-Петербургу і призначили законовчителем морського шляхетного корпусу.

1773 р. Колосовський став архімандритом Костромського Богоявленського монастиря, наступного року – Нижньогородського Печерського монастиря. 9.лютого 1773 р. відбулася його хіротонія на епископа Бєлгородського та Обоянського. Керуючи Бєлгородською єпархією, Колосовський придіяв багато уваги розвитку навчальних закладів, передусім Харківському колегіуму. Завдяки його піклуванню було реставровано кафедральний Успенський собор у Харкові і після реставрації освячено в присутності генерал-фельдмаршала, графа П.О. Румянцева-Задунайського. У зв'язку з погіршенням стану здоров'я, у листопаді 1786 р. Колосовський вийшов "на спочинок" до Переяславського Вознесенського монастиря з правом керувати цим монастирем і щорічною пенсією в 1000 крб. сріблом.

З його ініціативи в монастирі було спорудженo муровану гробницю для мощей св. мученика Макарія, архімандрита Овруцького. В останній період свого життя єпископ дуже ослаб, тому на часи великих релігійних свят та під час перенесення мощей св. мученика Макарія його носили навколо Вознесенського храму на ношах. Помер Колосовський у самі архієпископа в Переяславському Вознесенському монастирі, де й був похований.

Феофан (Сулима)

рр. н. і см. не встан., – адвокат, уповноважений Києво-Печерської лаври в Росії, проповідник Московської слов'яно-греко-латинської академії, ігумен Желєзноборовського монастиря, архімандрит Галицького Паісіна монастиря

Навчався у Києво-Могилянській академії. Після закінчення поступив у Києво-Печерську лавру, де прийняв чернечий постриг. Виконував обов'язки "стряпчего" і повіреного в монастирських справах. 1755 р. керівництво монастиря відправилу Феофана Сулиму разом з іншим лаврським уповноваженим Софронієм Терпавіотом до Санкт-Петербурга для вирішення у вищих світських і церковних колах монастирських справ.

На початку 1756 р. Сулиму, рукопокладеного з сан ієродиякона, призначили проповідником Московської слов'яно-греко-латинської академії. В серпні 1758 р. єпископ Костромський і Галицький Дамаскин Аскаронський, який за прикладом інших архієреїв-українців збирав у своїй резиденції земляків з Києва, звернувся до адміністрації Києво-Печерської лаври з проханням направити в його єпархію для поповнення складу братії кількох ієромонахів. У відповідь Лавра направила Феофана Сулиму, а згодом - ієромонаха Ієрофея. Через кілька років (13 вересня 1760 р.) єпископ повідомляв Лавру, як склалася подальша доля викликаних осіб: Сулиму він настановив архімандритом Галицького Паісіна монастиря, куди був переведений з ігуменів Желєзноборовського монастиря, а ієромонаха Ієрофея – на його місце – ігуменом в Желєзноборовський монастир. Обидва монастирі вважалися одними з кращих в єпархії. Помер Сулима у сані архімандрита Галицького Паісіна монастиря.

Йосиф (Тимошевич)

р. н. не встан. – 1 грудня 1775 р. – економ, намісник Московського Чудового монастиря, архімандрит Московського Златоустівського монастиря, Новгород-Сіверського Спасо-Преображенського монастиря

Навчався у Києво-Могилянській академії, після закінчення якої прийняв чернечий постриг у Києво-Печерській лаврі. Зокрема рукопокладений на ієродиякона, пізніше – на ієромонаха. З травня 1751 р. на прохання архієпископа Московського і Сєвського Платона Малиновського направлений разом з ієромонахом Іоасафом Семіцьким до Московського Чудового монастиря для виконання обов'язків економа і намісника. 1758 р. Тимошевич став намісником монастиря, а 8 січня 1759 р. настановлений архімандритом Московського Златоустівського монастиря. Перебуваючи в Росії, Тимошевич підтримував з Лаврою тісні зв'язки. У 1762 – 1770 рр. він разом із Сильвестром Юницьким та Варлаамом Барановичем – уповноважений Лаври в Москві, займався обліком фінансів, у тому числі пов'язаних з продажем книг, приймав пожертви на Печерський монастир, вирішував питання господарчого характеру; посередник в дідовому листуванні Лаври з різними особами. 1756 р. вислав Лаврі у дарунок срібні шати на ікону Розп'яття, а також алебастрі і хміль. 11 березня 1772 р. Йосифа Тимошевича переміщено до Новгород-Сіверського Спасо-Преображенського монастиря. Турбуючись матеріальним становищем монастиря, у 1773 подав «доношеніе» в Новгородський підкоморський суд зі скаргою на захоплення різними особами монастирських маєтків і представив витяг з книг повітового суду за 1633 р., який підтверджував пожертви монастирю «бортневых угожій и рыбных ловель».

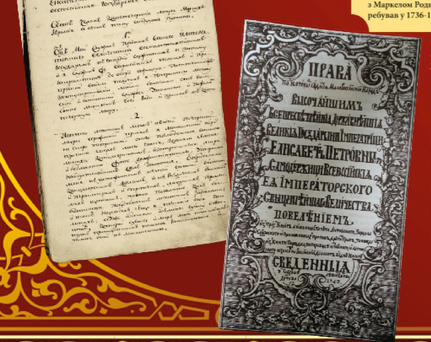

Чолобитна чеця про довіреність на адвокатські послуги

Сторінка чолобитної чеця Києво-Печерської лаври Іеремії з описом покладених на нього обов'язків, у тому числі й адвокатських

Варлаам (Баранович Василь)

р.н. не встан. – 5 травня 1784 р., – придворний священник, проповідник, катехізатор Московського виховного дому, архімандрит Московського Златоустівського монастиря

Походив із шляхетської сім'ї. Навчався в Києво-Могилянській академії. Після 1730 р. Василь продовжив навчання в Московській слов'яно-греко-латинській академії. У 1737 р. Синод добирав священника для придворної Петропавлівської церкви у Санкт-Петербурзі, вибір упав на Василя Баранович, студента богословського класу, якого рекомендували префект і ректор Академії по "опробаціи в сказываніи предіх". Упродовж 1738 - 1745 рр. Баранович служив і проповідував у Петропавлівському соборі. У червні 1745 р. він, як ключарник собору, супроводжував у подорожах князя Гессен-Гамбургського Фрідріха II. 1762 р. звільнився за власним бажанням і повернувся на Україну для прийняття постригу у Києво-Печерській лаврі. Невдовзі рукопокладений на ієродиякона та ієромонаха. Виконував обов'язки адвоката і начальника Іопосіївської пустині. 28 січня 1768 р. Синод, на прохання головного попечителя Імператорського виховного дому І.І. Бецького, звелів туди відправити на кошт Лаври одного з ієромонахів для учительства і проповідництва. Адміністрація Лаври відправила Варлаама Барановича, на той час члена Духовного собору. В квітні 1768 р. Варлаам вже знаходився в Москві. 1772 р. Варлаама поставлено ігуменом Московського Златоустівського монастиря (з 13.листопада 1775 р. - архімандрит). Перебуваючи в Москві, Баранович підтримував тісні зв'язки з Києво-Печерською лаврою, постійно листуючись з архімандритом Зосимою Валькевичем. 1768 р. він пожертвував рідній обителі 200 крб. «на созиданіе шати срібряной» до Великої лаврської церкви.

Відомий також як благодійник Києво-Могилянської академії, допомагав своїми коштами бідним студентам. За 1774 - 1775 рр., після великої пожежі в Академії, під час якої згоріла бурса, Баранович вніс до Московського дворянського банку на рахунок Академії 4000 руб. золотом і сріблом. Загалом сума його пожертв на Академію становила 7820 руб. Згідно з заповітом архімандрита 5% від загальної суми щорічно йшли на підтримку незаможних студентів академічних бурс в Києві та Переяславі. Помер і похований Варлаам Барановичу Москві.

Іраклій (Лятошевич Іван)

1715 р. – 12 травня 1770 р., – викладач Тверської семінарії, намісник Трубчевського Чолмського і Новопечерського Свенського монастирів, ігумен Троїцького больничного монастиря, керівник Печерської друкарні

Походив з міщанської сім'ї м. Заслава Волинського воєводства (тепер м. Ізяслав, райцентр Хмельницької обл.). Навчався у Києво-Могилянській академії разом з Григорієм Кониським, Тимофієм Александровичем, Софронієм Терпавіотом. Пройшов повний курс навчання з богослов'я включно. 1739 р. Іван їздив до Москви, де працював його брат, Серапіон, котрий подарував йому латиномовний курс філософії, читаний у Києво-Могилянській академії Амвросієм Дубневичем. 28 жовтня 1745 р. Лятошевича викликано в Тверську семінарію, де він до 1748 р. викладав піїтику. Повернувшись до Києва 21 вересня 1748 р. Лятошевич прийняв чернечий постриг в Києво-Печерській лаврі під іменем Іраклія.

1753 р. – намісник приписного до Лаври Трубчевського Чолмського монастиря. Разом з лаврським стряпчим Софронієм Терпавіотом Іраклію доводилося бувати в столиці Російської держави, вирішуючи монастирські справи. Зокрема, 29 січня 1756 р. він повідомляв з Санкт-Петербурга про рішення Синоду щодо передачі Лаврі майна, яке залишилося після смерті Никодима Рудзинського. У 1761-1766 рр. служив намісником Новопечерського Свенського монастиря. За правління монастирем Лятошевича відбувався секуляризація монастирських вотчин згідно з імператорським указом від 26 лютого1764 р., що значно ускладнило утримання обителі. Наступного року він звернувся з проханням перемістити його за станом здоров'я в Лавру, при цьому повідомляв про вирішені ним справи: побудовано кам'яний мур, виконано колодязь, виконано церковну підлогу і влаштовано новий бантовий годинник. 10 січня 1766 р. Лятошевича звільнено у Києво-Печерську лавру і призначено ігуменом Троїцького больничного монастиря на місце Антонія Сумецького. З 7 листопада 1767 р. до смерті виконував обов'язки «типографія правителя» – керівника Печерської друкарні.

Рафаїл (Сулиновський Роман)

1725 р. – 24 квітня 1763 р., – ризничий, намісник Чудового монастиря, довірений Києво-Печерської лаври, архімандрит Калузького Лаврентіївського монастиря

Походив з шляхетської сім'ї с. Оцюна "Королевства Польского". З 22 вересня 1749 р. проживав у Києво-Печерській лаврі, де наступного року прийняв чернечий постриг від архімандрита Йосифа Оранського. При цьому його гідне послушеніо в монастирі засвідчував лаврський соборний старець, ієросхимнік Тимофій. В кінці 1758 р. Рафаїла у сані ієромонаха відправлено у Москву на прохання митрополита Московського і Калузького Тимофія Щербацького для виконання обов'язків ризничого і соборного ієромонаха в кафедральному Московському Чудовому монастирі. На початку 1759 р. Сулиновський став намісником монастиря, а з 1760 р. — членом Московської духовної консисторії.

Посідаючи адміністративну посаду в Московському Чудовому монастирі, Рафаїл Сулиновський виконував також обов'язки довіреної особи Києво-Печерської лаври, зокрема займався розповсюдженням книг лаврського друку і вручениям у Москві книжкових подарунків впливовим духовним особам. 1762 р. Сулиновський настановлений архімандритом Калузького Лаврентіївського монастиря. У цьому сані після тривалої хвороби помер. Похований в Московському Златоустівському монастирі.

Ієрофей

рр. н. і см. не встан., – намісник Трубчевського Чолмського монастиря, намісник Новопечерського Свєнського монастиря

1721 р. прийняв чернечий постриг у Києво-Печерській лаврі і служив управителем Ліщицької економії. 1743 р. призначений намісником Трубчевського Чолмського монастиря. В липні 1749 р., "в скудости здоровья будучи", просив звільнити його від управління обителлю. У 1752-1755 рр. був намісником Новопечерського Свєнського монастиря, водночас виконував обов'язки стряпчого, тривалий час жив у Москві у зв'язку з необхідністю робити необхідні покупки для Лаври, заготовляти матеріали для ремонту Успенського собору та вирішувати інші монастирські справи. 1759 р. відправлений в Кострому на прохання єпископа Костромського і Галицького Дамаскина Аскаронського, який у серпні 1758 р. звернувся в Києво-Печерську лавру з проханням направити в його єпархію для поповнення складу братії кількох ієромонахів. Про одного з них - ієромонаха Ієрофея, керівництво Лаври 1759 р. повідомляло, що він "первее в Лавре в знатных послушаніях находился, а потом в Новопечерском Чолмском монастыре келарем пошие бяа". 13 вересня 1760 р. костромський преосвященний повідомляв Лавру, як склалася доля викликаних осіб, зокрема ієромонаха Ієрофея він настановив ігуменом Желєзноборовського монастиря, а іншого лаврського ієромонаха – Феофана Сулиму – ігуменом Галицького Паісіїва монастиря. Обидва монастирі вважалися одними з кращих в єпархії «и не убогіе и спокойны» зазначав про них в листі Дамаскин Аскаронський.

Ісаія

рр. н. і см. не встан. – намісник Трубчевського Чолмського монастиря

Походив із козачої родини. Прийнявши чернечий постриг, служив у 1727-1732 рр. намісником приписного до Лаври Трубчевського Чолмського монастиря і виконував обов'язки стряпчого київського архієрея Варлаама Ванатовича. У 1732 р. взятий до Таємної канцелярії за знайомство з Маркелом Родишевським і засланий до Соловецького монастиря, де перебував у 1736-1738 рр. У 1738 р. засланий до Сибіру «на вечное житье».

Друкарня Києво-Печерської лаври, гравюра 1758 р.

Карпофій (Тихонович Кенедикт)

1730 р. уповноважений Лаври у Санкт-Петербурзі, уставник Троїце-Сергіївської лаври

Походив із сім'ї священика м. Слуцька (тепер Республіка Білорусь). З 29 жовтня 1750 р. проживав у Києво-Печерській лаврі, де того ж року прийняв чернечий постриг. При цьому представив свідоцтва «о свободности, что он жени не имел, долгами и другим чем никому не обовязан» і про прийняття указної присяги. 1754 р. Варсонофій у сані ієродиякона направлений уповноваженим від Лаври у Санкт- Петербург на зміну ієромонаху Софронію Терпавіоту. У вересні 1762 р. архімандрит Троїце-Сергіївської лаври Лаврентій звернувся до адміністрації Києво-Печерської лаври з проханням надати їй постриженцю Варсонофію можливість «пребывать в той Троицкой Лавре при определенном послушаніи». Того ж року Тихонович вже значився у Москві уставником, але невдовзі звільнився у Києво-Печерську лавру.

Феодосій (Балабуха Гуат Касьянович)

1728 р. – 24 липня 1794 р., – ігумен, член Духовного собору, лаврський повірений

Народився в сім'ї київського бургомістра Василя Балабухи. Навчався у Києво-Могилянській академії у 1741-1752 рр. У жовтні 1745 р. разом з іншими студентами префекта Михайла Козачинського перебував у Санкт-Петербурзі. В грудні 1752 р. поступив у Києво-Печерську лавру на послушеніо і через рік прийняв тут чернечий постриг. Феодосій Балабуха був уповноваженим Лаври, лаврським адвокатом у справах землеволодіння, будівництва, книговидання і т. ін., водночас членом Духовного собору. Неодноразово виїздив до столичних міст Російської імперії з різними дорученнями. Як лаврський адвокат, бував на прийомах у імператриці Катерини II, був знайомий з багатьма впливовими сановниками: О. П. Бестужевим-Рюміним, генерал-фельдмаршалом П. О. Румянцевим-Задунайським, гр. Г. Г. Орловим, кн. Г. О. Потьомкіним, кн. М. Ю. Трубецьким, гетьманом К. Розумовським. Балабуха допомагав талановитим художникам (зокрема, З. Іолубовському) закріпитися у лаврській малярні. З успіхом виступав з проповідями, опікувався літературними справами.

У листопаді 1769 р. митрополит Павло Конисский, перебуваючи в Києво-Печерській лаврі на спочинку, настановив Феодосія Балабуху ігуменом приписного до Лаври Трубчевського Чолмського монастиря.

1774 р. за донсом ченців Елифанія та Іеремії 6 листопада 1774 р. ігумена Феодосія разом з іншими ченцями, «за непристойные и неумеренные, а паче дерзновенные поступки» (покарали за те, що через необачність посадив п'яного ченця в комору, де той повісився) і позбавили почесного звання соборного ієромонаха і засудили на довічне перебування в Іоасіївську пустинь з забороною священослужіння на 3 роки. Через 8 років, на підставі маніфесту з нагоди відкриття у Санкт-Петербурзі пам'ятника Петру І, Синод дозволив Балабусі повернутися в Лавру. На початку 1783 р. архімандрит Іоасаф Валахевич відкинув його в знаних соборного ієромонаха. У цьому сані Феодосій Балабуха помер, роздавши перед смертю все своє майно. Похований у Китаївській пустині.

Корецький Олексій Касильович

1745 р., с. Винатичи Перемишльського повіту Руського воєводства, Річ Посполита, тепер Республіка Польща — 16.07.1801 р., м. Київ — канцелярист Генерального суду, уповноважений Лаври, писар Лаврської друкарні

Син священика. 1760 р. з прочанами прийшов до Києва на поклоніння святиня і вступив до Києво-Могилянської академії, де навчався до класу риторики. Під час епідемії чуми брав участь у боротьбі з морокою пошестю в задніпрянських місцях як наглядач-інспектор, потім був «в услуженіи» у різних родинах. З 1773 р. служив у Генеральному суді в чині колезького канцеляриста. За сумлінну службу одержав звання військового канцеляриста. Звільнившись із Генерального суду з атестатом, у лютому 1775 р. став послушником Києво-Печерської лаври.

Постановою Духовного собору призначений лаврським адвокатом у судових тяжбах. У 1780 р. взятий начальником Лаврської друкарні за згодою Духовного собору «письменств справ писарем». У травні 1790 р. через поганий почерк його перевели на посаду рахівника. В грудні 1797 р. хворого Борецького відправили до лаврської лікарні, де й помер.

Конашевич Лука

р., м. н. не встан. - 1.01.1758 р., м. Бєлгород, тепер РФ, – єпископ Великоустюзький і Тотезький, Казанський і Свіязький, Бєлгородський і Обоянський, засновник Казанської та Великоустюзької семінарій

Походив з українських шляхетської родини. Після закінчення Києво-Могилянської академії у 1725 р. служив адвокатом (стряпчим) у київського архієрея Варлаама Ванатовича. 28.10.1728 р. указом Синоду призначений професором Московської слов'яно-греко-латинської академії, де викладав граматику, синтаксиму та піїтику. З вересня 1730 р. – академічний проповідник. У 1732 р. на вимогу фельдмаршала Мініха викликаний до Санкт-Петербурга і призначений обер- ієромонахом і законовчителем Санкт-Петербурзького сухопутного шляхетського кадетського корпусу. У 1736 р. у Санкт-Петербурзі зведений в сан архімандрита Московського Симонового монастиря, упорядковував бібліотеки – Патріаршу і Московської синодальної друкарні. 18.09.1737 р. висвячений на єпископа Великоустюзького і Тотезького. Заснував Великоустюзьку слов'яно-греко-латинську семінарію. У 1738 - 1755 рр. — єпископ Казанський і Свіязький. За його правління Казанська семінарія переживала добу свого розквіту: преосвященний розширив коло предметів до класу богословʼя, подарував Казанській семінарії власну бібліотеку. У 1740 р. організував Казанську новохрещенську контору, яка піклувалася справами православних місій Поволжя. З 9.10.1755 р. – єпископ Бєлгородський і Обоянський. Похований у Бєлгородському Троїцькому соборі.

Софроній (Терпавіот Степан)

1725 р. – 27 травня 1771 р. – стряпчий, уповноважений Києво-Печерської лаври в Росії, архімандрит, ректор Костромської семінарії

Народився у Києві, на Подолі, в сім'ї бунчукового товариша. У 1737 р. розпочав навчання в Києво-Могилянській академії і пройшов усі класи, крім вищого, богословського. 26 липня 1748 р. Степан Терпавіот разом з товаришами по навчанню Іваном Лятошевичем, Павлом Строщьким, Григорієм Новопольським, Павлом Кувечинським та ін. прийняв чернечий постриг у Києво-Печерській лаврі. 1750 р. Софронія у сані ієродиякона призначили економом Троїцького больничного монастиря. Водночас він виконував й інші доручення Духовного собору Лаври. Пізніше Терпавіот став постійним уповноваженим Києво-Печерської лаври у Санкт-Петербурзі, вирішуючи у вищих світських і церковних колах Російської імперії різноманітні справи, що стосувалися життя і діяльності обителі. Завдяки успішному виконанню своїх обов'язків і впливовим зв'язкам Софроній Терпавіот став відомим у правлячих колах Росії. Члени Синоду рекомендували його на архімандрію Костромського Богоявленського монастиря. 1756 р. Терпавіота було настановлено архімандритом цього монастиря. Як настоятель одного з провідних монастирів Костромської єпархії, Терпавіот став першим ректором Костромської духовної семінарії, заснованої (на школа) 1747 р. єпископом Костромським і Галицьким Сильвестром Кулябкою і реформованої 1757 р. в семінарію його наступником — єпископом Дамаскиним Аскаронським.

Упродовж свого перебування в Костромі Софроній Терпавіот підтримував тісні стосунки з Києво-Печерською лаврою, надавав їй значні пожертви. Зокрема, 1765 р. він надіслав Лаврі панагію, а 1769 р. - хрестик на пошиття риз і 150 крб. У свою чергу, адміністрація монастиря виявляла турботу про свого авторитетного постриженця. 1766 р. з Лаври в Кострому передали новонадруковані Трефологіони печерського друку, сухофрукти тощо. Помер у Костромі.

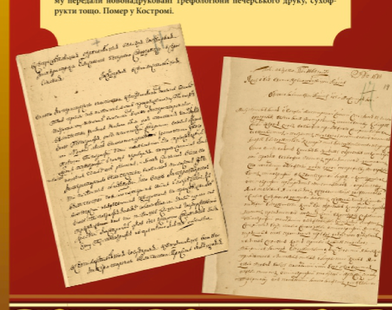

Каліст

р.н. не встан., - 9 жовтня 1792 р., - намісник Новопечерського Свенського монастиря, архімандрит Києво-Кирилівського монастиря

З соборних старців Києво-Печерської лаври призначений 10 січня 1766 р. намісником приписного до Лаври Новопечерського Свенського монастиря, яким керував до 1770 р. Вшанував у Свенській обителі спільну братську трапезу. Ймовірно, перед цим (з 1758 р.) був ігуменом Спиридонівського Покровського монастиря. У березні 1767 р. направлений до Синоду від української духовенства з підготовленим для Комісії Нового Уложення проектом статей із 74 пунктів. При цьому відстоював монопольні права Лаврської друкарні від послягань Київського митрополита Арсенія Могилянського. 15 березня 1787 р. наказом Катерини II на ім'я Київського митрополита Самуїла Миславського Каліста було призначено архімандритом Києво-Кирилівського монастиря. Проте на той час монастир уже не існував і Каліст у титулі архімандрита залишився на попередній посаді печерського намісника. І березня 1791 р. Каліст склав заповіт, за яким все майно і книги заповідав Києво-Печерській лаврі.

Іоан (Максимович)

грудень 1651 р. – 10 липня 1715 р. – професор Києво-Могилянського колегіуму, проповідник, архієпископ Чернігівський і Новгород-Сіверський, митрополит Тобольський і всього Сибіру

Народився у м. Ніжині в українській православній шляхетській родині. Навчався у Києво-Могилянському колегіумі. Після закінчення навчання залишився учителювати в Колегіумі – викладав латинь, піїтику і риторику. 1676 р., у віці 25 років, Максимович прийняв чернечий постриг у Києво-Печерській лаврі від архімандрита Інокентія Гізеля. Згодом архієпископом Чернігівським і Новгород-Сіверським Лазарем Баранович вивчив рукоположений на ієродиякона та ієромонаха. Поєднував викладання в Колегіумі з проповідництвом у Лаврі. 1678 р. Іоанна Максимовича разом з іншими печерськими ченцями відправляли у Москву з особливим дорученням – клопотатися про надання Лаврі одного з монастирів. На прохання лаврських посів цар Федір Олексійович 1680 р. надав у відомство Лаври Трубчевський Чолмський монастир, а у наступному році - Брянський Свенський монастир, перейменований в Новопечерський.

1681 р. Іоан Максимович став першим намісником Новопечерського Свенського монастиря. За роки його управління (1681-1696) монастир наповнився лаврськими ченцями і став українським за складом і за характером діяльності. 1688 р. Максимовича увели до складу делегації, яка клопоталася про повне відокремлення Лаври від Київського митрополита згідно з підтвердженням російським царем правом ставропігії.

1696 р. Іоан Максимович настановлений на архімандрита Чернігівського Єлецького монастиря архієпископом Чернігівським і Новгород-Сіверським Феодосієм Углицьким. Після його смерті Максимовича за підтримки гетьмана Івана Мазепи був одноголосно обрано і 10 листопада 1767 р. у Москві висвячено на Чернігівську кафедру. Керуючи чернігівською паствою упродовж 14 років, архієпископ турбувався створенням у єпархії нових чернечих об'єднань і будівництвом приходських храмів. 1700 р. на основі переведеної з Новгород-Сіверського латинської школи преосвященний започаткував Чернігівський колегіум, забезпечив його матеріальне утримання і побудував у 1705 р. нове кам'яне приміщення — в храмі святителя Іоана Богослова. Іоан Максимович також турбувався належним навчанням процесу, влаштував монастирське книгосховище, збагативши його особистими книгами і рукописами, неодноразово присвячував свої твори узнобленим, як називав він колегіум, «Чернігівським Афінам».

1711 р. за указом Синоду Іоана Максимовича переміститли на Тобольську митрополичу кафедру. Новий митрополит провадив широку місіонерську діяльність, навертаючи на православну віру народи Сибіру. Як високоосвічений пастир, відомий своїми літературними творами, багато опікувався просвітництвом краю. З його ініціативи рівень заведеної Філофеєм Лещинським Тобольської школи значно зріс, передусім завдяки викликаним з Києва вчителям з могилянською освітою, до складу шкільних предметів було уведено іконопис. Турботами владики у Сибіру суттєво збільшилася кількість приходських храмів, а рівень їх матеріального становища став значно вищим. Збереглася грамота преосвященного, видана ігумену Кожеозерського Троїцького монастиря, яка дозволяла йому братії упродовж трьох років проводити збір пожертв на будівництво нового храму замість знищеного пожежею у 1713 р. Збереглися яскраві свідчення високого морального благочестя Іоана Максимовича у Тобольську, опікуванням яким відв і спріт. За народним переказом помер він у молитовній позі і похований у Тобольському Успенському соборі в побудованому його попередником, митрополитом Філофеєм Лещинським, притворі імені Св. Антонія і Феодосія Печерських. Мешканці Сибіру ще за життя архієрея вважали його святим, але канонізовано його було лише через 200 років після смерті – у 1916 р.

Копа Роман

1677, м. Погар Чернігівського полку – 13 вересня 1736, м. Київ – намісник, архімандрит Києво-Печерської лаври

Походив з купецької родини. За відомостями лаврського архіву навчався тільки «русскому писанию», тобто вищої, академічної освіти не отримав. У 1700 р. прийняв чернечий постриг у Києво-Печерській лаврі від архімандрита Іоасафа Крокольского, наступного року єпископом Переяславським і Бориспільським Захарією Корніловичем рукоположений на ієродиякона, а 1716 р. – митрополитом Київським, Галицьким і всієї Малої Росії Іоасафом Кроковським на ієромонаха. У 1729 р. з посади лаврського намісника обирався кандидатом на архімандрита Печерського монастиря разом із іншим лаврським намісником Інокентієм Ждановичем і блюстителем Ближніх печер Варсонофієм Ростоцьким. У 1727 – 1728 рр. (ймовірно, до 1730 р.) виконував обов'язки адвоката (стряпчого) у київського архієрея Варлаама Ванатовича. У 1730 р. єпископом Нижегородським і Алатирським Питиримом Роман Копа настановлений на архімандрита Києво-Печерської лаври. В травні 1731р. під особистим керівництвом італійського архітектора Шедєнца почалося будівництво кам'яної дзвіниці на верхній території монастиря і був відлитий для неї великий дзвін вагою 1000 пудів. За часів Романа Копи у Лаврі працював відомий гравер Григорій Левицький. З нагоди завершення відбудови дзвіниці він виконав чудову панегіричну гравюру із зображенням архімандрита.

Думницький Сильвестр

р. н. не встан. – 1746 р. – ієромонах, ректор Києво-Могилянської академії

Навчався у Києво-Могилянській академії. З 1728 р. служив адвокатом у київського архієрея Варлаама Ванатовича. 1730 р. як екзаменатор Київської єпархії в числі інших членів Київської духовної консисторії притягувався до слідства у справі звинувачення Київського архієпископа Варлаама Ванатовича у неслужінні молебну з нагоди вопаріння імператриці Анни Іоанівни. Згодом служив намісником Києво-Софійського монастиря (до 9 вересня 1737 р.). У 1737 – 1740 рр. – ректор Києво-Могилянської академії. Настоятель у сані ігумена Києво-Братського училищного монастиря. Поновив дах Богоявленської церкви Києво-Могилянської академії, виготовлений на кошти гетьмана Івана Мазепи. З вересня 1740 р. – настоятель Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря, а з 1746 р.- Києво-Межигірського монастиря, де й помер.

Національна асоціалція адвокатів України, Центр досліджень адвокатури і права,
Рада адвокатів міста Києва